

bewonderaar van de Nederlander, hij voelt hem duidelijk ook aan.

Lichtbakken

De vraag die uiteindelijk rijst is dan ook of deze voorstelling –verzorgd, amusant, met overduidelijk spelplezier op de planken gebracht– wel voldoende in haar mars heeft om het label ‘niet te missen’ opgekleefd te krijgen. Voor alle duidelijkheid: het succes is de makers ervan van harte gegund. Het zijn om te beginnen hun centen en het lijdt geen schijn van twijfel dat zij in de eerste plaats het maken van degelijk theater voor ogen hebben gehad en niet het scheppen van flink wat poen. Terzijde: of gesubsidieerde producties altijd zoveel beter zijn en een even lovenswaardig doel nastreven, valt gelukkig buiten het bestek van dit artikel.

Aan de andere kant staat het evenzeer buiten kijf dat dezelfde productie in het niet-commerciële circuit beduidend minder succes zou hebben geogen. Minder met dezelfde rasateurs. Veel minder met een even goede maar onbekende cast. En helaas nóg minder met onbekende acteurs in een betere voorstelling.

De conclusie is bekend: het grote publiek komt alleen af op wat ‘evenementswaarde’ heeft (of wordt toegedicht). De rol van de media –ooit lichtbakens, nu lichtbakken om konijnen te vangen– valt in deze niet te onderschatten. En allicht minder omwille van de naambekendheid die zij in de hand werken, dan wel omwille van het hele medicircus dat elke dag meer een doel op zich wordt. Niet alleen ‘Gezien op televisie’, maar ook ‘Gehoord op de radio’. En ‘Gelezen in de pers’.

Dat hoeft *an sich* geen probleem te zijn: hoe meer zielen in het thea-

ter, hoe meer vreugd. Het probleem ontstaat pas wanneer de media (om welke reden dan ook) eerst zelf een productie opfokken, ze dan in de kijker gaan zetten, ondertussen interessantere producties links laten liggen en ten slotte het geheel verslaan alsof het om een ontdekking ging. Waar dit nog kan worden begrepen van, bijvoorbeeld, commerciële televisiestations, wordt het problematisch als het van een staatszender komt. In dit laatste geval gaat het *stricto sensu* wel om belastinggelden. Zolang het dan goede producties betreft (en laten wij *Kaatje* daar maar bijrekenen), kan het nog door de vingers worden gezien. Maar als er een soort parallelcircuit ontstaat (met niet alleen *ad hoc* recensenten maar ook een *ad hoc* publiek), dan gaat het onvermijdelijk de populistische kant uit en loert *junk* theater om de hoek. Het Frans heeft daar een mooie uitdrukking voor: *nivellement par le bas*. Het product in die omstandigheden aanbieden ‘met extra catharsis’ zet weinig zoden aan dijk: *Kaatje* zal er afglijden en verdrinken.

Rud Vanden Nest

KAATJE IS VERDRONKEN

TEKST Alex van Warmerdam

REGIE Tom Van Dyck

MUZIEK Luc De Vos en Tom Pintens

SPEL Kyoko Scholiers, Lucas Van den Eynde, Tania Van der Sanden, Tom Van Dyck, Luc De Vos, Tom Pintens

PRODUCTIE De Kempvader i.s.m.

Arenbergschouwburg

PREMIÈRE 19 februari 2004,

Arenbergschouwburg

(Antwerpen)

ONTVOERING, VERLEIDING EN BEVRIJDING. DE ORIËNT IN DE OPERA (WILLEM BRULS)

Geschiedenis van een exotisch cliché

Op een moment in de geschiedenis dat zo ongeveer alles wat uit het oosten komt, geassocieerd wordt met terrorisme en fanatisme, is het niet alleen belangrijk, maar zelfs noodzakelijk erop te wijzen hoeveel de westerse kunst en cultuur te danken heeft aan haar oriëntaalse verbeelding. Het oosten is al eeuwenlang één van de belangrijkste culturele, religieuze en politieke *sparring partners* voor de westerse identiteit. De dialoog tussen oost en west is altijd conflictvol geweest, al gaat hij op dit ogenblik door een bijzonder moeizame en pijnlijke fase. *Ontvoering, verleiding en bevrijding. De oriënt in de opera* van Willem Bruls is een bijdrage tot een beter begrip van de verbeelding van die ontmoeting. De schrijver is dramaturg en publiceert over opera en muziektheater in o.a. *TM* en *Opernwelt*. Van hem verscheen voorheen *Godenschemering*, een studie over de Ring van Wagner.

Het mooi uitgegeven en rijkelijk geïllustreerde boek beschrijft de fascinatie van de westerse opera voor het oosten, van bij zijn ontstaan in de zeventiende eeuw tot in het midden van de negentiende eeuw. Exhaustief kan dergelijk onderwerp natuurlijk niet behandeld worden. Het oosten wordt beperkt tot de Arabisch-islamitische wereld. Het boek concentreert zich daarenboven op één specifiek motief: de ontvoering. Dat geeft de auteur de mogelijkheid om de voor-geschiedenis, de vele varianten, de ontwikkeling en het verdwijnen ervan te bespreken. Door die geografische en inhoudelijke inperking komen beroemde en populaire oriëntaalse opera's als Puccini's *Madama Butterfly*,

dat zich in het Verre Oosten afspeelt, en Verdi's *Aida*, waar geen ontvoering aan te pas komt, niet aan bod. Maar geen nood: rond het ontvoeringsmotief weet de schrijver tientallen bekende en minder bekende opera's te verzamelen, met als hoogtepunt *Die Entführung aus dem Serail* (1781) van Mozart.

Sultan Almanzor ontvoert de Spaanse Donna Elvira en toont haar de hoofden van haar vaders en broers (uit een bundel *ARABISCHE VERHALEN*, IN 1858 IN MADRID GEPUBLICEERD DOOR FRANCISCO-JAVIER SIMONET)

Willem Bruls laat er geen twijfel over bestaan dat de verbeelding van het oosten alles over het westen (zijn fantasieën, verlangens, obsessies, angsten,...) zegt en niets of nauwelijks iets over het oosten. Hij sluit daarmee aan bij de opvattingen van Edward Saïd in zijn beroemde/beruchte studie van de westerse representaties van het oosten, *Orientalism* (1978). Saïd